

Tartu Ülikool
Sotsiaal- ja haridusteaduskond
Haridusteaduste instituut
Koolieelse lasteasutuse õpetaja õppekava

Helen Koort

MUUSIKALISTE TEGEVUSTE OLULISUS RÜHMA IGAPÄEVATEGEVUSTES
RÜHMAÕPETAJATE HINNANGUL

bakalaureusetöö

Läbiv pealkiri: Rühmaõpetajate hinnang muusikalistele tegevustele

Juhendaja: Marju Järvpõld

Kaasjuhendaja: Airi Niilo

KAITSMISELE LUBATUD

Juhendaja: Marju Järvpõld, MA

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaasjuhendaja: Airi Niilo

.....

(allkiri ja kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees: Irja Vaas, mag

.....

(allkiri ja kuupäev)

Tartu 2015

Resüme

Muusikaliste tegevuste olulisus rühma igapäevategevustes rühmaõpetajate hinnangul

Uurimuse eesmärgiks on teada saada, kuidas hindavad rühmaõpetajad muusikaliste tegevuste kasutamist planeeritud õppe- ja kasvatustöös ning kui palju nad muusikalisi tegevusi kasutavad. Antud teema on oluline, kuna autorile teadaolevalt pole Eesti kontekstis uuritud, mida arvavad lasteaiaõpetajad muusikaliste tegevuste kasutamisest igapäevases planeeritud õppe- ja kasvatustöös. Töö teoreetilises osas on välja toodud laste muusikaline areng kuni koolieani ning muusikaliste tegevuste tähendus lapse arengus. Bakalaureusetöös kasutati kvalitatiivset uurimisviisi, mille käigus viidi rühmaõpetajatega läbi poolstruktureeritud intervjuud. Andmete analüüsimiseks kasutati induktiivse sisuanalüüsi meetodit. Uurimustulemustest selgus, et õpetajate hinnangul kuuluvad muusikaliste tegevuste alla laulmine, pillimäng, muusika kuulamine ning muusikalis-rütmiline liikumine ning et vähemal või rohkemal määral on õpetajad ka kõiki neid muusikalisi tegevusi kasutanud. Tulemused näitasid, et õpetajate hinnangul on muusikalisi tegevusi oluline kasutada lisaks muusikaõpetusele ka rühmasiseses planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes.

Märksõnad: planeeritud õppe- ja kasvatustegevus, laulmine, pillimäng, muusika kuulamine, muusikalis- rütmiline liikumine, muusikaliste tegevuste kasutamise olulisus

Abstract

Kindergarten teachers' opinion on the importance of musical activities in kindergarten daily activities

The aim of this study is to find out how kindergarten teachers evaluate using the musical activities in planned schooling and education, and how many musical activities they use. The issue is important because according to the author in Estonian context there is no information about what kindergarten teachers think about using musical activities in their everyday planned schooling and educational work. In the theoretical part, the musical development of the children up to school age and the meaning of musical activities, have been pointed out. This bachelor thesis is a qualitative study, which one part was to collect data with the half-structured interview from kindergarten teachers. Data was analyzed using a inductive content analysis method. The study results showed, that according to the teachers musical activities are singing, playing instruments, listening to music, and musical-rhythmic movement. In greater or lesser extent all teachers have used these musical activities. The results showed that according to the kindergarten teachers' it's important to use musical activities as a part of music lessons in methodical education.

Keywords: Planned schooling and education, singing, playing instruments, listening to music, musical-rhythmic movement, importance of using musical activities

Sisukord

Resümee.....	2
Abstract.....	3
Muusikaline areng	5
Muusikalised tegevused.....	6
<i>Muusikalis-rütmiline liikumine.....</i>	7
<i>Muusika kuulamine.....</i>	9
<i>Laulmine</i>	10
<i>Pillimäng.....</i>	11
<i>Uurimuse eesmärk ja uurimusküsimused</i>	12
Metoodika.....	12
<i>Valim.....</i>	12
<i>Andmete kogumine.....</i>	13
<i>Andmete analüüs.....</i>	14
Tulemused	17
<i>Muusikaliste tegevuste tähendus ja definitsioon.....</i>	17
<i>Muusikalised tegevused planeeritud õppe- ja kasvatustöös</i>	18
<i>Suhtumine muusikaliste tegevuste kasutamisse</i>	21
Arutelu	24
<i>Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus</i>	27
Tänuõnad.....	27
Kasutatud kirjandus	28
<i>Lisa 1. Intervjuu kava</i>	
<i>Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust</i>	
<i>Lisa 3. Näide kodeerimisest QC Amap programmiga</i>	
<i>Lisa 4. Peakategooria moodustamise näide</i>	

Sissejuhatus

Muusika on koos maalimise, tantsu, luule ja draamaga kunstiline väljendusvahend, millel kui helide kunstil ja sellega seonduvatel tegevustel, on tänapäeval täita oluline roll (Pullerits, 2001; Rüütel, Elenurm, Pehk, Tomberg, & Visnapuu, 2001). See seisneb selles, et muusikakeskkonnaga kokku puutudes kujuneb välja muusikaline vilumus, mida võib nimetada kogu ühiskonna ühiseks kogemuseks (Pullerits, 2005). Muusika on oma olemuselt abstraktne, igaühel on võimalus tõlgendada muusikat vabalt ning sinna juurde väljendamist vajavaid tundeid esile kutsuda. On oluline märkida, et muusika kaudu tajub laps nii tunnete varjunditerohkust kui ka iseennast (Rüütel et al., 2001; Muldma, 2010a). Koolieelses lasteasutuses on õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgiks luua lapse üldises ja muusikalises arengus aluspõhi, millele saab rajada edasist armastust ning huvi muusika vastu ja kujundada nii julgust kui ka soovi ennast tulevikus muusikavaldkonnas väljendada (Muldma & Kiilu, 2009).

Muusikaline areng

Inimese võimete piirid on bioloogiliste sünnipäraste algetega inimeses ette määratud (Päts, 2010). Ühe sünnipärase omadusena vaadeldakse musikaalsust, mis koosneb emotsionaalsest kaasaelamisest ja laaditajust, helikõrguste ja rütmitajust ning muusikalisest mälust (Muldma, 2010a). Võime muusikavaldkonnas silma paista on päritav, kuid see ei tähenda, et mittemusikaalsete perede lapsed laulmist või pillimängu õppida ei tohiks (Einon, 2003). Sellest võime järeldada, et teiseks oluliseks valdkonnaks peale pärilikkuse, mis avaldab mõju lapse muusikaliste võimete kujunemisele, on keskkond (Pullerits, 2005).

Juba alates 20.- 24. rasedusnädalast kuuleb loode emaüsas erinevaid hääli – ema soolestiku hääli, emakaarteri rütmilisi ning vahelduvaid tukseid ja väliskeskkonnast tulenevaid hääli. Emaüsas olles loode mitte ainult ei kuule, vaid ka kuulab aktiivselt näiteks ema südamelööke, hingamist ning kõnehäält. Pärast ilmaletulekut puutub vastusündinu kokku uue ning mitmekülgse kaootiliselt kõlavate helide- ja häältemaailmaga. Esimesena kuulnud häältel, näiteks hääletooni ja kõrguse muutusel, kõnerütmil ning rahustaval äiutamisel, on pikaajaline mõju kõige esimesele kinnistumuse arengule, lapse varajasele suhtlusele, olles ühtlasi kesketeks muusikalisteks elementideks (Pullerits, 2001; Sinkkonen, 2011). Vastsündinuiga kestab Pätsi (2010) järgi sünnist kuni kahe kuuni ning see on muusikalise arengu seisukohalt väga oluline periood, sest vastsündinust, kes suhtub kuuldavasse nähtusesse üsna piiratult, areneb kahe kuuga imik, kes on võimeline laulu- ja pillihäält pingsa tähelepanuga jälgima.

Mitmed uurijad (Tarassova, 1989; Woodward, 1996; viidatud Kumpas & Vikat, 2001 j) leiavad, et imiku- ja maimikuiga on muusikalise arengu kõige tähtsamaks perioodiks, sest just sellel perioodil avalduvad lapse muusikalised võimed ning siis on laps muusikalistele mõjutustele hästi avatud ja vastuvõtlik. Imikuiga kestab teisest elukuust kuni esimese eluaastani ning seda perioodi võib nimetada kuulmaõppimise ajajärguks - alates teisest elukuust hakkab imik omapoolset aktiivsust üles näitama kõlaliste muljete otsimisel ning juba kolmandast elukuust proovivad lapsed kuulnud hääli meeles pidada ja järele teha (Päts, 2010). Pulleritsu (2005) järgi reageerivad lapsed esimese viie elukuu jooksul helidele ning häälele, intonatsiooniliste ja melodilistele muutustele ning viiendal elukuul lisandub nendele juurde emotsionaalsus. Maimikuiga kestab 1-3 eluaastat ning seda iseloomustab aktiivsus tegutsemises ja muusikaline areng, mis sõltub last ümbritsevast keskkonnast. Juba kaheaastasel võib märgata mingite kõlaliste muljete eelistusi – kes kuulab meelsamini pillimängu, kes laulu (Päts, 2010).

Alates kolmandast eluaastast hakkab laps lauldes teksti sisu vastu huvi tundma. Sellel perioodil areneb soov täieliku arusaamise poole ning kui lapse jaoks pole laul võimalikult lihtne, arusaadav, konkreetne ning lapsepärase sisuga, jäetakse arusaamatuks jäänud tekstiosad laulust välja või asendatakse need oma sõnadega (Päts, 2010). Neljandast eluaastast alates muutuvad olulisemaks tegevused, mille abil saab mõjutada lapse muusikalist võimekust ning seega hakkab muusikaline kasvukeskkond veel tugevamat mõju avaldama (Pullerits, 2005).

Väikelapsed elavad meelsasti enda poolt kuuldavale toodud või neid ümbritsevate meloodiate keskel ja tavaliselt on kõik terved lapsed muusikahuvilised, eelistades just sellist muusikat, mis pakub võimalusi kaasa elada erinevate mängude, tantsude või laulude abil (Pullerits, 2001; Päts, 2010). Muusikal on väga oluline osa laste emotsionaalse ning esteetilise arengu suunamisel. Näiteks teeb lõbus muusika lapsed rõõmsaks või mõjub rahulik muusika rahustavalt (Mänd, 2003).

Muusikalised tegevused

Mellovi (1999) järgi köidab muusika meie meeli tervikuna. Lastel aitab muusika tunnetada maailma, pakkudes emotsionaalset rahuldust ja andes tuge erinevates elulistes situatsioonides, (Mänd, 2003) ning tänu muusika tajumisele õpib laps tunnetama nii iseennast kui ka oma tunnete varjunditerohkust (Muldma, 2010b). Muusikaliste võimete kogum realiseerub erinevate muusikaliste tegevuste kaudu, mis jagunevad muusikalis-rütmiliseks liikumiseks, muusika kuulamiseks ning pillimänguks ja laulmiseks (Muldma & Kiilu, 2009; Muldma,

2010a). Kõiki muusikalisi tegevusi mõjutavad muusikaelemendid, milleks on rütm, dünaamika, kõla, meloodia jt (Ots, 2010).

Muusikalised tegevused on üksteisega tihedalt seotud ning liiguvad ühise eesmärgi poole, moodustades ühtse terviku (Muldma & Kiilu, 2009). Muusikategevuste kaudu saab edukalt nii kujundada kui ka arendada laste kultuurilis-sotsiaalset aktiivsust, väärtushoiakuid ning muusikalis-loomingulisi võimeid. Emotsionaalsuse ja kommunikatiivsuse abiga loob muusika eeldused erinevate elamuste ja kujutluste tekkeks. Muusika kuulamine ja kuuldu üle arutamine, koos laulmine, muusikalis-rütmiline liikumine, pillimäng ning omalooming saavad alguse laste ja õpetaja koostööst (Muldma, 2008, 2010a). Muusikalised tegevused aitavad arendada ka lapse arengut vaimses, sotsiaalses ja füüsilises valdkonnas mõjutades näiteks lapse tundeid, pakkudes esteetilisi elamusi ning positiivseid emotsioone, suunates hääleaparaadi kasutamise õppimist (laulmise puhul), arendades tähelepanu- ja keskendumisvõimet, pakkudes võimalusi erinevate rütmiliste liikumiste ning hingamisharjutuste arendamiseks jne (Mänd, 2003). Muusikaliste tegevuste planeerimisel ja erinevate vahendite ning laulude esitamisel on oluline arvestada lapse huvide, ea- ja jõukohasusega (Muldma, 2008) ning lubada olla lapsel intellektuaalselt aktiivne ja emotsionaalne (Kumpas & Vikat, 2001).

Muldma (2010a) järgi on kõige olulisemaks muusikaliste tegevuste võimendajaks ning aktiveerijaks muusikaline mõtlemine. Selle funktsioon seisneb oskuses käsitleda muusikalist materjali, analüüsida ja sünteesida, leida sarnasusi ja erinevusi ning luua seoseid emotsionaalse reaktsiooni ja muusika sisu vahel (Aranovski, 2009, viidatud Muldma, 2010a j). Muldma (2005) ütleb, et „muusikaline mõtlemine on keeruline, emotsioonidel põhinev, sensoorne- intellektuaalne protsess muusikateoste tundmaõppimise ja hindamise eesmärgil. Muusikalist mõtlemist vaadeldakse seoses ühiskondlike suhete muutuste arenguga ning inimese asetusega selles ühiskonnas“ (lk 257-258). Muusikaline mõtlemine on tervikuna oluliseks komponendiks muusikakasvatuses, elavdades ja võimendades muusikalisi tegevusi, sõltudes suure osas inimese arenguastmest ning suhetest muusikakultuuri ja selle esindajatega. Muusikalist mõtlemist võib käsitleda kui olulist kommunikatsioonivahendit (Muldma, 2010b).

Muusikalis-rütmiline liikumine

Muusika südameks on rütm, mis ümbritseb meid mitmeti igal pool (Pullerits, 1998). Kõik meid ümbritsev ja meie endi sisemuses toimuv on pidevas kooskõlas rütmilise liikumisega –

päikesesüsteem, aastad, päevad, tunnid, liigutused, kõne, hingamis- ja südamelöögisagedus jne. Välise ja sisemise rütmi kooskõlastamine algab juba esimestest eluhetkedest, sest juba sündides on imikul olemas oma sisemine sünkroonsus, mida ta üritab välise keskkonnaga ühendada. Tänu sellele, et emaihus kasvava lapse südamelöögid on kooskõlas universumi rütmiga, võib öelda, et olenevalt kultuurist ja elukeskkonnast on rütm (sealhulgas liikumine) mõistatav kõigile just häällaulude poolest (Mellov, 1999; Rüütel et al., 2001).

Päts (2010) defineerib rütmi kui helivältuste organiseeritud järgnevust ja rühmitust. Rütmi olulisus seisneb Mellovi (1999) järgi selles, et see loob liikumisele pingestatud ja korrastatud raamid. Rütmi tunnetamise aluseks on lihaste liigutustele tuginev korrapärane liikumine ehk motoorsus. See on aktiivne protsess, mis tähendab, et inimene peab ise rütmi kaasa tegema ning sellele kaasa elama. Ainult kuulamise kaudu rütmi tunnetada pole võimalik (Päts, 2010). Laps kogeb rütmi kui domineerivat kuulumismuljet ja tihtipeale tunduvad lapsed olema huvitatud kõige esimesena just rütmist, mitte tämbritest ega meloodiatest. Sageli kordavad juba väga väikesed lapsed mõne eseme või mänguasjaga koputust seda kuulatades (Pullerits, 2001; Ots, 2010).

Liikumine on lapsele loomulik eneseväljendusviis, mille kaudu väljenduvad tema tunded, emotsioonid, meeleolud ning karakterid (Pullerits, 2001; Muldma, 2010b). See toimub füsioloogilisel, füüsilisel ja psüühilisel tasandil kas tahtmatult või tahtlikult, suunamatult või suunatult, alateadlikult või teadlikult (Mellov, 1999). Keha liikumise kaudu saab imiteerida kõnerütmi ja muusikas esinevaid väljendusvahendeid, mis lisaks kuulumiskogemusele annab juurde isikliku kogemuse ja tunnetuse (Pullerits, 1998). Liikumise aluseks on muusikarütm ning lapsed liiguvad tavaliselt selle järgi spontaanselt, seega tantsima julgustamine pole sugugi raske (Mellov, 1999; Einon, 2003).

Pehk väidab (1996, viidatud Pullerits, 2001 j), et laps on vastuvõtlik muusika rütmilise liikumise suhtes põhimõtteliselt kohe, kui ta suudab liigutada - me näemegi rütmilisi liigutusi juba käe viibutustes, nutuhääles, lalinas ja ka jalgade siputustest. Rütmilise liikumisega algab intensiivsem tegelemine sõimeeas poolkükide, rõhksammude, plaksutamise, lehvitamise ja sõrmeviibutustega. Nende tegevustega õpivad maimikud jooksma ja rütmiliselt kõndima. Enamasti sisaldavad rütmilise liikumise elemente selles eas lastele mõeldud muusikalised mängud, kus lastel on võimalus liikuda ja oma liikumist korrata muusikategevuse kaudu (Mänd, 2003).

Kuna lapsed võtavad muusika ja liikumise kokkukuulumist üsna iseenesest mõistatavalt (Pullerits, 1998), siis sellest lähtuvalt võibki öelda, et liikumine muusikas on see, kui need kaks elementi sulavad kokku harmooniliseks tervikuks (Mellov, 1999). Tegevuste

planeerimisel tulekski arvestada sellega, et laps tajub liikumist ning muusikat ühtse tegevusena (Muldma, 2008). Muusika järgi liikumise puhul on muusika ülesandeks toetada liikumist ning selle tõestuseks saab välja tuua, et muusikalis-rütmilises liikumises juhib muusika väikesi lapsi nii liikuma kui ka tantsima (Mellov, 1999; Pullerits, 2001).

Muldma (2008) järgi arendavad muusikalis-rütmilised liikumistegevused lapse üldisi võimeid nagu tähelepanuvõimet- ja jaotust, mälu, motoorikat, emotsionaalsust ning musikaalseid võimeid nagu meetrumitunnetust ja rütmitaju. Lisaks tuleb muusikalis-rütmiline liikumine kasuks nii eneseväljendusoskuse- ja julguse ning fantaasia kui ka kujutluspiltide loomisel. Muusikalis-rütmiliste harjutuste kaudu õpib laps väljendama muusika meeleolu, mis aitab seda sügavalt tunnetada, rikastades sealjuures ka emotsionaalset valdkonda (Muldma, 2010b). Need tegevused õpetavad lastele, kuidas muusika kuulmise ajal sellega kooskõlas liikuda ning kuidas anda edasi muusika sisu. Muusikalis-rütmiliste tegevuste alla kuuluvad loovliikumine, tantsud, laulumängud, muusikalised mängud ja muusikalis-rütmilised harjutused ning kõigi nende tegevuste planeerimisel tuleks arvestada laste eakohasusega ning on oluline, et nende liikumistarve saaks rahuldatud nii, et ei tekiks üleväsimust. Näiteks on abiks see, kui suure intensiivsusega liikumistantsud- ja mängud vahelduvad rahulikumatega (Muldma, 2008).

Muusika kuulamine

Muusika kuulamist ning muusika kuulmist ei tohiks omavahel segamini ajada, sest need on väga erinevad mõisted. Muusika kuulmine on helide tajumine, mille aluseks on helikõrguste ja tämbrite esitamise tundlikkus, helide omavahelise seose tajumine ning meloodiline kuulmine (Pullerits, 2005; Ots, 2010).

Lapse muusikalise kuulmise arengus on Pulleritsu (2005) järgi võimalik eristada kolme tämbrikuulmise etappi. Esimene etapp on kõrgete ja madalate helide eristamine ning kestab sünnist kuni esimese eluaastani. Teine etapp on üksikute motiivide kujunemine ning see kestab esimesest kuni kolmanda eluaastani. Kolmandaks etapiks on motiividest lihtsate meloodiate kujundamine ja see kestab neljandast kuni seitsmenda eluaastani.

Antud töö autor ei keskendu mitte aga muusika kuulmise selgitamisele, vaid soovib anda ülevaate muusika kuulamise kohta. Otsa (2010) järgi on muusika kuulamine kuulmissümbolitest aru saamine. Muldma (2010b) toob välja, et muusika kuulamise kaudu saavad lapsed algteadmised muusikast ja esimesed esteetilised elamused, mis aitavad tervikuna väärtustada muusikakultuuri. Muusika kuulamine arendab karakteri määratlemise

oskust erinevate väljendusvahendite abil, aitab arendada pala äratundmist, meeldejätmist ning tähelepanu koondamist selle lõpuni kuulamiseks ja võtab osa mitmekülgse sõnavara kujundamisel muusika iseloomustamiseks (Muldma, 2008). Üldiselt võib öelda, et kuulamine on seotud kognitiivse, psühhomotoorse ja afektiivse arenguga ning sõltub suuresti sellest, kas kuulamine toimub passiivselt või aktiivselt. Viimane kuulamise viis hõlmab eesmärgistatud kuulamist kuuldu meeldejätmise, hindamise ja sünteesimise aspektis (Ots, 2010).

Pulleritsu (2001) järgi on kuulama õppimine helidemaailma teadliku mõistmise aluseks. Muusika kuulamise õppimisel on esiplaanil laulud ning programmilised lühipalad. Õppeprotsessina on muusika kuulamine kindlale muusikapalale või musitseerimisega kaasnevale tegevusele (näiteks muusika saatel pildi joonistamine) suunatud õppetegevus, mis võib olla ka iseseisev (Muldma, 2008). Lasteaias on õppeprotsessi raames muusikalise kuulamise ning lugudevaliku juures oluline tähelepanu pöörata laste vanusele, tekstist arusaadavusele, temaatika sobivusele, tuttavate tegelaskujude olemasolule, mõistetavatele tekstidele ning lauluviisi lihtsusele ja ulatusele (Mänd, 2003; Muldma, 2008).

Laulmine

Laulmine on laste seas muusikalistest tegevustest kõige enam levinud ja tänu sellele ka arusaadavaim musitseerimisviis (Pullerits, 2001). Mänd (2003) väidab, et laulmine saab alguse juba väikelapse eas, kus matkitakse vajaliku sõnavara puudumise tõttu täiskasvanu häält ning intonatsiooni. Lapsed väljendavad ja avavad oma sisemise maailma just laulmise kaudu ning juba teise eluaasta lõpus suudavad nad ka koos täiskasvanutega kaasa laulda (Mänd, 2003; Muldma, 2010b). Tänu erinevate lihtsamate helimotiivide tajumisele kujuneb lapse teadvuse talitlusliku tähenduse kaudu ettevalmistus laulmisvõime tekkele juba maimikueas (Päts, 2010). Laulmise ja sealhulgas ka muusika kuulamise protsessis saavad lapse jaoks uue tähenduse muusikasse, kaaslastesse ja muusikasse suhtumine (Barenboim, 1983, viidatud Kumpas & Vikat, 2001 j).

Nii rääkimine kui laulmine on lapse jaoks võrdseteks häälekasutamise viisideks, lisaks on laulmine oluline sotsiaal-kultuurilises ning individuaalses tähenduses. Tihti saadavad väikesed lapsed oma mängu väikeste lauluviisikestega, mis peegeldab seda, kuidas laps ennast tunneb. Laulmine on lapse heaolu ja rõõmsa tuju tunnuseks, sest halvas tujus laps ei laula mitte kunagi (Muldma, 2008; Päts, 2010). Laste kommunikatiivsust ja kujutlusvõimet mõjutab laulutekstide sisu. Kujundlikud ning mängulised elemendid aitavad lastel ise helikõrgusi esitada õppida (Pullerits, 2001). Lastele laulude tutvustamisel või ette kandmisel on oluline

jälgida, et need oleksid seotud nende endi toimingute, fantaasiate ja huvidega. Tuleks valida selliseid laule, mis on vastavale vanuseastmele eakohased ehk teiste sõnadega peaks laulurepertuaari meloodia sobima kokku nii laste häälte, laulu ülesehituse, ulatuse kui ka laulutekstiga (Muldma, 2008).

Pillimäng

Pillimäng on laulmise kõrval muusikaliseks eneseväljenduse viisiks, mis aitab lapsel teadvustada, tunnetada ning arendada oma võimeid. Lisaks muudab pillide kasutamine muusikalise tegevuse huvitavamaks ja arendavamaks. Pillidega mängimine aktiveerib last muusikalisse tegevusse ning arendab reageerimiskiirust- ja täpsust, keskendumis- ja tähelepanuvõimet, kuulamis- ja koostööoskust, tämbriolist ja dünaamilist kuulmist, keskendumisvõimet ning ansambli-tunnetust. Selleks, et kujuneks välja kuulamis- ja analüüsioskus ning aktiivne ja loominguline suhtumine nii muusitseerimises kui ka muusikas, tuleks hoolega jälgida pillide valimisel seda, et instrument sobiks kokku muusikapala meeleoluga (Muldma, 2008; Urbel, 2010).

Kui me mõtleme pillimängule, siis kindlasti tulevad meile esimese asjana silme ette muusikainstrumendid, kuid enne kui laps selleni jõuab, tutvub ta kõigepealt kättesaadava muusikainstrumendi - oma keha ehk kehapilliga. Selle all saab mõista erinevad tegevusi, mis tekitavad mitmesuguseid tämbreid ja hääli, nagu sõrmenipsutamine, käte kokku löömine või hõõrumine, kõhule või põrandale patsutamine, jalgadega vastu maad trampimine jne. (Mänd, 2003; Muldma, 2008). Mellovi (1999) andmetel nimetatakse kehapilli ka kõlažestiks, sest erinevad liigutused tekitavad erisuguseid kõlavärve. Kehapilli valdamine loob eelduse rütmi- ja plaatpillide käsitlemiseks (Urbel, 2010) ning see arendab nii koordinatsiooni kui ka rütmitaju (Mellov, 1999; Muldma, 2008).

Muusikainstrumendid jaotatakse üldiselt rütmi- ja meloodiapillideks (Muldma, 2008). Rütmi- ja meloodiapillidega mängimine saab alguse kõristite, tangainetega täidetud vahendite, haamrite ning hiljem ka kõlapulkadega helide tegekitamisest jne (Mänd, 2003). Erinevaid rütmi- ja kõlapille kasutades on võimalik saavutada muusikakomponentide (rütmi, dünaamika, kõlavärvide ja nende muutuse) kajastumist liikumises (Mellov, 1999). Lapse eakohast arengut arvesse võttes võetakse pedagoogilis-didaktilise printsiibi puhul rütmi- ja meloodiapillid alati kasutusse alustades lihtsamatest liikudes keerulisemate poole (Muldma, 2008).

Uurimuse eesmärk ja uurimusküsimused

Muusika õpetamine aitab kujundada õppimiseks ja elus toimetulekuks vajalikke baasoskusi (Muldma, 2010b), mis on väga olulised vaimseks ja moraalseks kasvamiseks (Päts, 2010). Nagu teooriast selgub, on kõik muusikalised tegevused lapse arengu seisukohalt olulised ning töö autor soovis uurimisprobleemina välja selgitada, kuidas suhtuvad rühmaõpetajad muusikaliste tegevuste kasutamisse planeeritud õppe- ja kasvatustöös ning kui paljud rühmaõpetajad muusikalisi tegevusi kasutavad. Antud teema on oluline, sest Eesti kontekstis pole teada varasemaid sellelaadseid uurimusi. Eelnevalt johtuvalt on töö eesmärgiks teada saada, kuidas hindavad rühmaõpetajad muusikaliste tegevuste kasutamist planeeritud õppe- ja kasvatustöös ning kui palju nad muusikalisi tegevusi kasutavad. Eesmärgist tulenevalt püstitati antud tööle järgmised uurimisküsimused:

1. Mida mõistavad rühmaõpetajad muusikaliste tegevustena?
2. Milliseid muusikalisi tegevusi on rühmaõpetajad läbi viinud planeeritud õppe- ja kasvatustegevuses?
3. Milline on rühmaõpetajate hinnang muusikaliste tegevuste kasutamisest planeeritud õppe- ja kasvatustöös?

Metoodika*Valim*

Uuritavad kaasati valimisse eesmärgipäraselt, üldkogumist kindla sisulise kriteeriumi alusel (Õunapuu, 2014), milleks olid, et lasteaiasõpetajate rühmas jäävad lapsed vanusevahemikku 2-7 aastat. Valim moodustati eesmärgipärase valimi ning mugavusvalimi kombineerimisel, uuritavate koostöövalmiduse põhimõtet arvesse võttes (Õunapuu, 2014). Uurimuses osales viis Tartu linna rühmaõpetajat neljast erinevast lasteaiast, kelle taustaandmed on esitatud tabelis 1. Uurimuses osalenud õpetajate nimed asendati pseudonüümidega nende konfidentsiaalsuse tagamiseks.

Tabel 1. Intervjueeritavate taustaandmed

Pseudonüüm	Tööstaaž lastega töötamisel	Haridustase ja eriala	Laste vanus rühmas
Katrin	9 kuud	Koolieelse lasteasutuse bakalaureuse õppekava on lõpetamisel	2-3 aastased
Aime	30 aastat	Keskeriharidus, lasteaiakasvataja eriala	3-4 aastased
Maria	Peaaegu 2 aastat	Bakalaureus, koolieelse lasteasutuse õppekava	5-6 aastased
Tiina	32 aastat	Bakalaureus, alg- ja esiõpetuse õpetaja	4-5 aastased
Kerli	Peaaegu 5 aastat	Magister, koolieelse lasteasutuse pedagoog	5-7 aastased

Andmete kogumine

Andmete kogumiseks kasutati poolstruktureeritud intervjuud, kuna selle andmekogumisviisi puhul tohib vajaduse korral küsimuste järjekorda muuta või vastavalt intervjuu kujunemisele täpsustavaid küsimusi juurde lisada (Õunapuu, 2014). Lähtudes töö eesmärgist, koostas antud töö autor ise intervjuu küsimused ning viis läbi poolstruktureeritud intervjuu. Intervjuu kava (lisa 1) koostati lähtuvalt töö uurimisküsimustest ja jagati kolmeks osaks. Iga osa juures olid täpsustavad alaküsimused. Esimese osa eesmärgiks oli teada saada, mida mõistavad rühmaõpetajad muusikaliste tegevustena. Teise osa eesmärgiks oli välja selgitada, milliseid muusikalisi tegevusi on rühmaõpetajad läbi viinud planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes. Kolmanda osa eesmärgiks oli kokkuvõtvalt selgitada, milline on rühmaõpetajate hinnang muusikalistele tegevustele planeeritud õppe- ja kasvatustöös.

Sissejuhatavas osas selgitas intervjueerija intervjueeritavale, milline on uurimustöö teema, eesmärk ning kuidas tagatakse intervjueeritava konfidentsiaalsus. Lisaks küsiti luba ka intervjuu salvestamiseks. Järgmiseks kogus intervjueerija intervjueeritavalt taustaandmed ning pärast seda algas intervjuu, mille käigus andis intervjueerija selgelt märku, et nüüd algab intervjuu.

Enne intervjuude läbiviimist toimus kaks pilootintervjuud, et välja selgitada, kui hästi küsimused intervjuuks sobivad. Esimese pilootintervjuu järgselt muutis töö autor intervjuu struktuuri ning täpsustas küsimusi. Algselt oli intervjuu kavas üsna palju kinniseid küsimusi,

mille töö autor asendas avatud küsimustega, et saada intervjueeritavalt teada rohkem informatsiooni, mida hiljem analüüsida saaks. Näiteks küsimus, kas planeeritud tegevused on omavahel lõimitud, asendati küsimusega, kui palju Te oma õppe- ja kasvatustöös erinevaid valdkondi omavahel lõimite ehk integreerite. Teises pilootintervjuus kasutas töö autor muudetud intervjuu kava ning kuna selles enam oluliselt muudatusi ei tehtud, siis kasutati ka pilootintervjuu tulemusi andmete analüüsis. Uurimuse usaldusväärse tagamiseks täitis antud töö autor kogu uurimisprotsessi ajal uurijapäevikut (lisa 2), kuhu pani kirja kõik, mis tema arvates kogu uurimisprotsessi vältel oluliseks osutus. Lisaks pakkus intervjuerija igale intervjueeritavale võimalust transkriptsiooni ülelugemiseks ja soovi korral ka täiendamiseks. Viiest intervjueeritavast soovis transkriptsiooni näha ainult üks, kes ei esitanud omapoolseid täiendusi.

Andmete analüüs

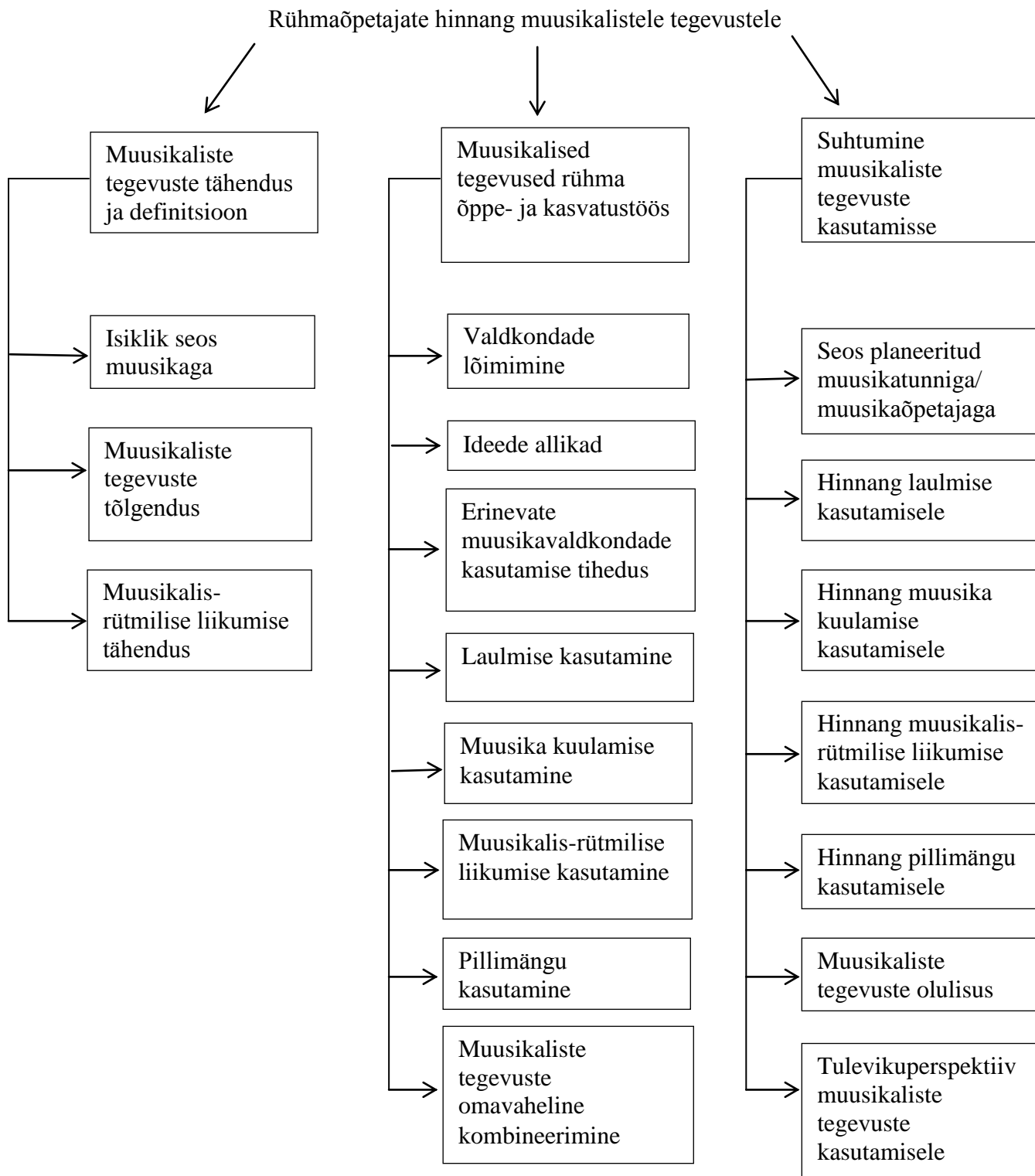
Andmete analüüsimiseks on valinud antud töö autor kvalitatiivse uurimisviisi ja induktiivse sisuanalüüsi meetodi. Kvalitatiivne uurimisviis võimaldab mõista väiksema arvu inimeste hinnangut ning kogemusi. Seda uurimisviisi iseloomustab paindlikkus ja võimalus korduvalt tagasi pöörduda juba läbitud etappide juurde (Laherand, 2008). Lisaks on kvalitatiivse sisuanalüüsi eelisteks kindlad reeglid analüüsimisel ning kategooriate paiknemine analüüsimise keskmes (Mayring, 2000). Elo & Kyngäs (2008) toovad välja, et kui pole piisavalt palju eelnevaid teadmisi uuritavast fenomenist, sobib andmeanalüüsi meetodiks induktiivne lähenemine. Nad lisavad, et induktiivsel lähenemisel tekivad kategooriad olemasolevatest andmetest ning üksikud juhtumid vaadatakse üle ja kombineeritakse suuremaks tervikuks. Sellest lähtuvalt toimus ka antud töö andmeanalüüs.

Andmeanalüüsi kõige esimeseks etapiks oli intervjuude transkribeerimine. Helifailide tekstifailideks ümber kirjutamisel oli abiks programm *VoiceWalker*, mis aitas kuulatavas helifailis vastavalt soovile ning vajadusele edasi ning tagasi liikuda. Programmi abil sai soovi korral ära märkida kindla ajavahemiku, kerida väikeste ajavahemike kaupa helifaili tagasi ja panna seda korduvalt mängima nii palju kui vajalikuks osutus. Tänu sellele programmile oli töö autoril võimalus helifaili täpsemalt ning mugavamalt transkribeerida. Näiteks kui intervjueritav rääkis mõnes kohas vaiksema häälega, siis jäi mõnikord jutt natuke arusaamatuks või tekkis sõnalõppude kadumine. Sellest lähtuvalt, et programmis sai väikeste ajavahemike tagant helifailis tagasi liikuda ning ebaselgeks jäänud vestluse osa korduvalt üle kuulata, sai töö autor ka intervjuus esialgu arusaamatuks jäänud kohad transkribeeritud.

Intervjuude pikkusteks oli kolmkümmend viis minutit kuni viiskümmend viis minutit ning ühe intervjuu transkribeerimiseks kulus umbes kuus kuni seitse tundi.

Pärast kõigi intervjuude transkribeerimist vaadati need töö autori poolt veel kord üle ning valiti tähenduslik üksus. Laheranna (2008) järgi väljendab tähenduslik üksus uuritava nähtuse seisukohast olulisi tähendusi. Selleks võivad olla lehekülje lauseosad või sõnad (Elo et al., 2014). Kui tähenduslik üksus oli valitud, siis järgmiseks andmete analüüsimise etapiks oli avatud kodeerimine (Elo & Kyngäs, 2008), mille käigus tõsteti esile tekstisisesed väited ning näidati nende kuuluvust kaasteksti. Tekstist välja toodud väidetele lisati juurde ka sisu täpsustav lõik (Laherand, 2008). Kodeerimiseks kasutati QCMap programmi, mille abil sai kõik transkribeeritud tekstid kokku panna. Kodeerides oli seal võimalik vastavalt uurimisküsimusele ära märkida vajalik tekst ning juurde kirjutada teksti kokku võtvaid märksõnu või lühemaid lauseid. Näide kodeerimisest QCMap'iga on välja toodud lisa 3. Kui tekst oli kodeeritud, siis võimaldas programm edasi moodustada iga uurimusküsimuse alla koodidest erinevaid kategooriaid. Viimased pani kokku töö autor sarnase sisuga koodide alusel. Usaldusvääruse suurendamiseks kasutati kaaskodeerija abi, kes kodeeris lisaks töö autorile ühe tema intervjuu. Leitud koodide üle arutlemiseks said mõlemad osapooled hiljem kokku ning kooskõlastasid tekkinud erimeelsused.

Järgmise etapina vaadati kõik koodid ning kategooriad korduvalt üle ja tõsteti vajadusel ümber, ühendati sarnased koodid ning jagati need suuremateks gruppideks ehk moodustati alakategooriad. Elo & Kyngäs (2008) järgi on kategooriate moodustamise eesmärgiks anda tähendused kirjeldamiseks nähtust, lisada arusaamist ja arendada teadmisi. Algselt moodustus koodidest 42 alakategooriat, kuid hilisemal koodide ülevaatamise ning ümberpaigutamise tulemusena jäi alles 18 alakategooriat. Andmete grupeerimise eesmärgiks ongi vähendada kategooriate numbreid kokku pannes neid, mis on sarnased või erinevad laiemas kõrgema astme kategoorias (Elo & Kyngäs, 2008). Alakategooriate moodustamisest on toodud näide (lisa 4). Kui alakategooriad olid paigas, sai töö autor nende sisu sarnasust arvestades ning uurimusküsimustega kooskõlastades moodustada kolm peakategooriat. Üheks peakategooriaks sai muusikaliste tegevuste tähendus ja definitsioon. Teine peakategooria kannab nimetust muusikalised tegevused planeeritud õppe- ja kasvatustöös. Kolmas peakategooria hõlmab suhtumist muusikaliste tegevuste kasutamisse. Peakategooriad koos alakategooriatega on välja toodud joonisel 2

Joonis 2. Peakategooriad koos alakategooriatega

Tulemused

Uurimuse eesmärgiks oli teada saada, kui palju kasutavad rühmaõpetajad muusikalisi tegevusi planeeritud õppe- ja kasvatustöös ning milline on hinnang muusikaliste tegevuste kasutamisele. Rühmaõpetajate hinnang muusikalistele tegevustele jagunes intervjuude põhjal kolmeks suuremaks peakategooriaks: 1. muusikaliste tegevuste tähendus ja definitsioon, 2. muusikalised tegevused planeeritud õppe- ja kasvatustöös, 3. enesetunne ning suhtumine muusikaliste tegevuste kasutamisel. Tulemused on kõigepealt esitatud peakategooriate kaupa ning seejärel jagatud alakategooriatesse koos illustreerivate tsitaatidega. Tulemused on jaotatud tekkinud kategooriate alusel ning tekstinäited on esitatud intervjuueeritavate pseudonüümidega.

Muusikaliste tegevuste tähendus ja definitsioon

Isiklik seos muusikaga. Peaaegu kõik õpetajad tõid välja, et on tegeletud noorena laulmisena – kas kooris käies või siis kodus lauldes. On tegeletud laulmisega juba lasteaiast saadik, kuid samas mainiti ka, et pole tegeletud küll laulmisega, kuid on käidud laulupeol. On õpetajaid, kes praegu üldse ei laula, kuid ka neid, kes laulavad mõnikord või käivad siiani kooris.

Laulnud kooris ja lasteaias muidugi ka nii-öelda valiti mind välja eraldi laulma /.../ ja kooris olen ma laulnud, olen alates üheksakümne seitsmenda aastast peaaegu järjest, siiamaani, kogu aeg. (Maria)

Isiklik seos muusikalis-rütmilise liikumisega nii praegu kui ka minevikus tuli välja vaid vähestel. Oli õpetajaid, kes vabal ajal kuulavad muusikat või käivad kontsertidel.

Ja no muusika kuulamise osas, klassikaline muusika on ikka nagu lemmik ... kodus ma ka tihti panen klassikalise muusika plaate ja lihtsalt kuulan nagu kontserdil. Mitte koristamise taustaks ei pane, vaid ma ikkagi vahepeal istun ja naudin lihtsalt. (Tiina)

Peaaegu kõik õpetajad on kunagi mänginud mõnd muusikainstrumenti. Intervjuude käigus mainiti erinevate õpetajate poolt, et kunagi on mängitud akordionit, klaverit, bajaani ning kannelt. Praegu mängivad ainult mõned õpetajad lasteaiatöö väliselt pilli. Mainiti kandle-, klaveri- ja kitarrimängimist.

Muusikaliste tegevuste tõlgendus. Intervjuude käigus selgus, et üks õpetajatest mainis muusikaliste tegevuste hulgas ära kõigi nelja muusikavaldkonna sisu (laulmine, pillimäng, muusika kuulamine, muusikalis-rütmiline liikumine). Ülejäänud õpetajad tõid välja küll erinevad valdkonna sisud, kui neid kõiki ära ei märgitud.

Oh see on nii palju igasuguseid asju. No laulud, kindlasti kõige lihtsam, tantsud, ringmängud. Siis igasugused rütmimängud, mida ma üsna tihti tegelikult kasutan. Mis siis veel, pillimäng, muusika kuulamine. Et üldisemalt on vist kõik. (Maria)

Muusikalis-rütmilise liikumise tähendus. Kui oli juttu muusikalis-liikumise tähendusest, siis toodi välja patsutamist, plaksutamist või kätega seotud tegevust ning jalgadega liikumist. Ainult mõned õpetajad pidasid muusikalis-rütmiliseks liikumiseks tantsimist, kuid hiljem intervjuude käigus selgus, et kõik õpetajad mainisid tantsimist just muusikalis-rütmiliste tegevuste kirjeldamise juures. Kõik õpetajad aga leidsid muusikalis-rütmilisele liikumisele konkreetsema definitsiooni. Üheks oli, et nad liiguvad teatud rütmis ja muusika järgi. Teiseks, et muusikaline tegevus on keha-rütmipill. Veel leiti, et muusikalis-rütmiline liikumine on see, kui kuulad muusikat ja proovid selle järgi rütmi ära tabada. Lisaks peeti muusikalis-rütmiliseks liikumiseks seda, kui teha jalgadega mingisugust rütmi kaasa ning üks õpetaja ütles, et nad nimetavad seda lastega kehapiillitegevuseks.

Muusikalised tegevused planeeritud õppe- ja kasvatustöös

Valdkondade lõimimine. Kõik õpetajad tõid välja, et üritavad võimalikult palju erinevaid valdkondi omavahel lõimida. Toodi välja, et kõige lihtsam on omavahel lõimida muusikavaldkonda ning keele ja kõnega, kunstiga ning mina ja keskkonnaga. Mitte ükski õpetaja ei toonud otseselt välja muusikavaldkonna ning matemaatikavaldkonna omavahelist lõimimist, kuid samas öeldi, et muusikat saab lõimida iga valdkonnaga. Mainiti, et kas proovitakse muusikavaldkonda teadlikult kasutada või et muusikavaldkonna kasutamine tuleb spontaanselt.

Lõimin ikka muusikat oma tegevustesse sisse. Meil ongi lõimitud tegevus /.../ tegevusi mina enam ei kirjuta üles, mul tuleb see spontaanselt. (Aime)

Ideede allikad. Kõige populaarsemateks ideede allikateks olid teised õpetajad, kolleegid või teised rühmad, muusikaõpetaja, raamatud või laulikud ning internet. Viimase puhul täpsustati, et foorumitest või youtubest. Veel mainiti ideede allikateks eelmiste aastate kogemust, koolitusi, lapsi, sisetunnet või emotsiooni, lapsevanemaid, perekonda, koori, kooli ja õpetaja abi.

Erinevate muusikavaldkondade kasutamise tihedus. Toodi välja, et muusika on igapäevaselt elementaarne, kuid samas et muusikaga asju seostada, tuleb seda teadlikult mõtetes hoida. Arvati, et lapsed tahaksid muusikat igapäevaselt, sest huvi on igas lapses olemas ning lisati, et muusikalisi tegevusi peaks ja saaks kasutada erinevatel momentidel.

Muusikalisi tegevusi tehakse rühmasiseselt siis, kui tuleb meelde, et võiks kasutada. Muusika kuulamise, laulmise ja muusikalis-rütmilise liikumise puhul tuli välja, et on õpetajaid, kes kasutavad neid kõige rohkem või üsna palju, kuid samas ka neid, kes kasutavad kõige vähem või üldse mitte. Pillimängu osas toodi välja, et seda kasutatakse, kuid kõige harvem.

No ikka rütmiasju, need on igapäevased. Igasugused rütmilised, nagu mingisugused hommikutervitused /.../ ja teisena siis võib-olla laulu /.../ võib-olla igapäevaselt mitte, aga nädala jooksul kindlasti mõned korrad laulame. (Tiina)

Laulmise kasutamine. Intervjuudest selgus, et on õpetajaid, kes kasutavad hommikuringis laulmist. Toodi ka välja, et luuletuse õppimisel tuleb mõnikord juurde kohe viis ning siis hakataksegi laulu õppima. Räägiti läbi laulu loo edasi andmisest ning laulu analüüsimisest, laulude saatmisest klaveril, regilauludest ning lauldes rääkimisest. Mainiti ka varianti, et võtta tegevusse sellist laulu, mida igaüks oma viisiga laulda saab ning räägiti, et laulude valimine käib vastavalt temaatikale.

Mis laul veel oli. No muidugi „Päkapikk“, mis jõulude ajal selgeks sai. /.../ Jah, vastavalt temaatikale ja siis nad panevad selle laulu veel oma fantaasiasse. (Aime)

Intervjuude käigus mainisid õpetajad planeeritud õppe- ja kasvatustegevuses selliseid kasutatavaid laule: „Õunake“, „Pipi Pikksuka laul“, „Lotte laul“, „Põdral maja“, „Päkapikk“, „Sepapoisid“, „Sööge langud“, „Juba linnukesed“, „Kati karu“ ning „Leopoldi võimlemislugu“.

Muusika kuulamise kasutamine. Intervjuudest tuli välja, et kõige rohkem kasutatakse muusika kuulamist just kunstitegevuste taustaks. On kasutatud näiteks „Lotte lastelaulude“ plaati, „Peer Gynt'i“ ning Vivaldi „Kevadet“. Toodi välja, et on kasutatud muusikapala järgi pildi maalimist või joonistamist ning sealjuures on õpetajad mõnikord lastele pealkirja ette öelnud, kuid mitte alati.

Näiteks, et nüüd on mingi loovtöö, et ise joonistad, aga muusika ka mängib, et mis tunded tekivad. (Kerli)

Planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes on kuulatud lastega ooperit ning balletti, erinevaid temposid ja helide kõrgust. Kõik õpetajad mainisid vähemalt üht lugu, mida nad on planeeritult kuulanud, kuid sealjuures mitte ükski lastega kuulatud lugu ei kordunud erinevate õpetajate ütlustes. Eelnevalt välja toodud kuulatud lugudele lisanduvad veel: „Pipi Pikksukka lugu“, „Tingel-tangel-tungel“, „Karu magab metsas“ ning „Lotte laul“. Intervjuude käigus räägiti nii klassikalise muusika kuulamisest kui ka lastelaulude või lihtsalt laulude kuulamisest, sealjuures mainis ainult üks õpetaja nii lastelaulude kui ka klassikalise muusika sisse toomist tegevustesse.

Kui me teeme selliseid noh maalimistöid, siis me tavaliselt paneme sellise rahuliku muusika või siis teine variant on see, et meil on hästi huvitav Lotte lastelaulude plaat, et siis me kuulame seda taustaks. /.../ Meie anname neile erinevaid võimalusi kuulata erinevaid muusikaid, muusikastiile. Et oleme lasknud lastele lasteaias isegi sellist klassikalist muusikat, et samas oleme lasknud lastelaule. (Katrín)

Muusikalis-rütmiline liikumise kasutamine. Muusikalis-rütmilise liikumise juures räägiti näpümängudest ning kindlas rütmis plaksutamisest. Viimast nimetati kas plaksumeetodiks või rütmimänguks. Selgus, et on kasutatud ka luuletuste või liisusalmide õppimisel rütmilisi liigutusi ning on tehtud ka ring- ja laulumänge. Toodi välja veel erinevate lugude või muusika järgi liikumist ja voormänge. Tantsimist töid välja kõik intervjueeritavad. Õpetajate hinnangul tuleb teha ning tutvustada ring- ja laulumänge pigem hommikuringis, sest need on head tegevuse vahepalaks või ergutamiseks.

Aga laulumänge õpetan ma hommikuringis tavaliselt. /.../ Et nad ärkaks üles, et hakata kuulama, tegevust õppima. (Aime)

Kui sa teed oma tegevusi, siis ... eriti just hommikuringi teed, siis mingi hetk peab selline liikumispaus olema. Ja minu meelest igasugune selline ringmängud ja sellised tantsulised asjad, need on väga hea variant, mida kasutada. (Maria)

Pillimängu kasutamine. Kõik õpetajad mainisid, et on oma tegevustesse pillimängu sisse toonud. Peaaegu kõik õpetajad on tegevuses ka ise pilli mänginud ning mainisid sealjuures klaverit, akordionit ning kannelt. Intervjuude käigus tuli välja, et on pille meisterdatud kunstitegevustes ning hiljem ka neid tegevustesse kasutusele võtnud. Isetehtud pillide osas mainiti jogurtitopsidest meisterdatud marakaid, üllatusmunade sisse pandud teri ja nendega rütmi tegemist ning trumme. Lisaks räägiti ka, et lapsed on teinud rütmi tamburiinidega, trianglitega, kõlapulkadega, kuljustega ja kõlaplaatidega. Planeeritud õppe- ja kasvatustegevused, kuhu on toodud pillimängu, kirjeldati üsna erinevalt. Toodi välja, et on planeeritud lastele muusikariistade nädala, kus tutvustati erinevaid pille. On kasutatud rütmipille luuletuste õppimisel, silbitamisel ning proovitud ka rütmipillidega kaanonit teha. Pillimängu on planeeritud sisse näidendisse, peo ettevalmistusse või siis lihtsalt vastavalt teemale planeeritud tegevusse.

Suhtumine muusikaliste tegevuste kasutamisse

Seos planeeritud muusikaõpetusega. Kõik õpetajad tõid välja, et planeeritud muusikaõpetust on kaks korda nädalas ning sealjuures leiti, et kaks korda nädalas on piisav, kui teha muusikategevusi rühmas lisaks. Selgus, et ühes lasteaias toimub lisaks muusikaõpetusele ka kord nädalas viisikoor. Tuli välja, et lisaks regulaarselt toimuvale muusikaõpetusele tehakse muusikategevusi ka siis, kui on vaja mõneks esinemiseks harjutada. Mõnest intervjuust selgus, et saalis toimuvastes rühma muusikategevustes kaasas käimine on kohustuslik, kuid samas ei käida seal alati. Intervjueeritavad tõid välja, et muusikaõpetaja ja rühmaõpetaja teevad omavahel koostööd ning leidsid, et see on oluline kui muusika- ja rühmaõpetaja omavahel hästi läbi saavad. Näiteks toodi, et rühmas lauldakse just neid laule, mis muusikaõpetuses, sest siis on muusikaõpetajal lihtsam lastega neid laule laulda. Selgus, et lisaks sellele, et muusikaõpetaja aitab rühmaõpetajat, toimub asi ka vastupidi.

Ja ikka toimetame selle asjaga ja toetame seda, et muusikaõpetajal oleks ka lihtsam ja toredam, et ei ole, et ainut siin nüüd teeme laulu. (Maria)

Hinnang laulmise kasutamisele. Intervjueeritavad leidsid, et laulmine paneb lapsed kuulama ning aitab tegevusi, sest lapsed tulevad sellega tavaliselt kaasa. Arvati veel, et laulmine aitab tähelepanu koondada ja selle ajal ei sega lapsed üksteist. Lisaks veel toodi välja, et laulmine annab lapsele enesekindlust edaspidi nii laulmises kui ka rääkimises, aitab luua seoseid ning infot paremini omandada, teeb lapsed lustlikumaks ja rõõmsamaks, arendab emotsionaalsust, kuulamisoskust ning helide kõrguse tajumist. Leiti, et laulmine on kasulik just hommikuringis, sest siis ärkavad lapsed üles. Õpetajate hinnangul saab ka laste tuju määrata vastavalt sellele, milline laul neile meeldib. Laulmise juures mainiti regi- ja rahvalaule, kuid samas öeldi ka, et laulude õpetamiseks ei pea laulma kui ei oska, sest neid saab õppida ka muusikaplaadi pealt.

Hinnang muusika kuulamise kasutamisele. Õpetajad tõid välja, et muusika kuulamine on lihtne variant, kuid samas ka oluline, sest see meeldib lastele. Arvati, et muusika kuulamise nautimist saab lastele õpetada ning lisati, et ka need lapsed, kes pole harjunud muusikat kuulama, õpivad seda tegema. Muusika kuulamise osas toodi välja, et see arendab lastes muusika kuulamise oskust, musikaalsust, rahustab lapsi, mõjub lastele emotsionaalselt hästi, julgustab lapsi laulma ning mõjutab nii õpetajat kui ka lapsi emotsionaalselt.

Või siis minul endal ta kindlasti mõjutab meeleolu, et üldiselt ma olen muusikast väga sõltuv, et olenevalt muusikast, missugune muusika on, selliselt põhimõtteliselt kohe ka minu meeleolu muutub. Et kui rühmas on ikkagi rõõmus muusika, siis on õpetaja ka särav ja rõõmus ja siis kui kuulame kurba laulu, siis meeleolu muutub kurvaks. (Katrin)

Hinnang muusikalis-rütmilise liikumise kasutamisele. Intervjuudest selgus, et kui laulu juurde tegevustes ei tantsi, siis mõned liigutused võiksid ikka olla ning et tuleb ise lapsi tantsima ja liikuma julgustada. Kõik õpetajad tõid välja midagi, mida muusikalis-rütmiline liikumine lastele annab. Arvati, et näpumänge mängides on lapsed rõõmsamad. Laulumängud panevad õpetajate hinnangul lapsi kuulama, keha liikuma, suu liikuma, annavad emotsionaalse positiivsustunde, aitavad lastel tegevuses püsida ning lauldes, liikudes ja kuulates arendavad koordinatsiooni. Ringmängude puhul leiti, et need on olulised ja aitavad lastel tegevuses püsida. Toodi välja, et rütmi tegemine on õpitav ning et mängulised elemendid muusika ja rütmiga on arendatavad. Leiti ka, et ideid muusikast ja rütmist tasub kõrvataha panna. Arvati, et rütmi plaksutades saab laste tähelepanu koondades nad endaga ühele lainele. Rütlimängude osas aga tõid intervjuueeritavad välja, et need teevad rõõmsamaks, elavamaks, mõjuvad rahustavalt ning nende abil tõuseb tähelepanu. Muusikalis-rütmilise liikumise kohta üldiselt leiti, et see annab mitmekülgse arenguvõimaluse, võimaldab liisusalme ja luuletusi pähe õppida, on lastele kasulik, arendab koordinatsiooni, liikumist, rütmitunnet, mälu ning aitab kaasa lugemisele. Lisaks toodi veel välja, et käte ja jalgadega liikumine mõjub lapsele hästi ning et tantsimine ja liikumine aitab lapsel oma keha tundma õppida.

Hinnang pillimängu kasutamisele. Pillimängu osas tuli välja see, et kui seda kasutada, siis pigem just hommikuringis. Leiti, et kui kasutada rütmipille luuletuse õppimisel, siis lisab see rütmitunnetust. Arvati, et lastele meeldib pillimäng ning et kui õpetaja ise mängib pilli, siis lastes äratab see rohkem huvi. Räägiti ka sellest, et mõned pillid võiksid rühmaruumis olla, kuid kapis, mitte lastele kättesaadavas kohas.

Ma olen küll näinud ühes lasteaias, et neil ongi selline väike muusikanurgake, aga praegu nende lastega ma täpselt ei kujutaks päris hästi ette, et ma paneks need pillid sinna ja siis ... ühesõnaga ma arvan, et nad ei ole nii rahulikud, et nad oskaks väga niimoodi neid kasutada, et rahu oleks kõigil (hakkab naerma), nii nendel, kes mängivad kui ka nendel, kes ei mängi. (Maria)

Muusikaliste tegevuste olulisus üldiselt. Õpetajad tõid välja, et muusika on oluline, vajalik ning mõjub lastele positiivselt. Üks õpetajatest lisas: „On teaduslikult tõestatud, et lapse musikaalsuse areng on arendatav ja seda tasub arendada.“ Leiti, et positiivsed emotsioonid aitavad paremini meeles pidada ning et muusika on loomulik, peaks rahulikult enesest välja voolama ja igal pool olema. Intervjuueeritavad suhtusid hästi sellesse, kui rühmaõpetaja võtab muusikavaldkonna tegevusi oma tegevustesse sisse ja leidsid sealjuures, et see pole mitte õpetaja kohustus, vaid võimalus. Arvati, et see, kuidas õpetaja suhtub

muusikasse, nii hakkavad ka lapsed sellesse suhtuma. Kõik õpetajad tõid välja erinevaid asjaolusid, miks nende arvates muusikalised tegevused on olulised. Mainiti, et muusikalised tegevused on heaks vahepausiks, kergendavad õpetaja tööd, aitavad rühmas kontrolli saavutada, muudavad tegevuse mitmepalgelisemaks, värskendavad tegevust, teevad tegevuse lõbusamaks, rikastavad tegevust, aitavad tegevust huvitavamaks muuta ja seda huvitavana hoida ning muudavad tegevuse mängulisemaks. Õpetajate hinnangul arendavad muusikalised tegevused last mitmekülgset või on väga arendavad, annavad lastele emotsionaalselt palju, aitavad lastel meeolelu väljendada, annavad lastele esinemisjulguse ning panevad lapsi kuulama. Arvati, et muusikalised tegevused aitavad tähelepanu koondada, rahustavad lapsi, äratavad lastes üles mõtlemisvõime, aitavad läbi mitme meelega õppida ning sealjuures teisi valdkondi paremini kinnistada ja omandada.

Tulevikuperspektiiv muusikaliste tegevuste kasutamisele. Kõik õpetajad tõid välja oma arvamuse, mida või kuidas nad tulevikus muusikalistest tegevustest kasutada soovivad. Intervjuueeritavad arvasid, et tahavad muusikat või muusikalisi tegevusi rohkem kasutada ja tulevikus rohkem teadlikult siduda. Selgus, et õpetajad soovivad just neid muusikalisi tegevusi kasutada, mis on varasemalt õnnestunud, kuid samas soovivad nad muusikavaldkonnas ka areneda. Intervjuude käigus tõdesid õpetajad, et tahaksid kasutada rohkem laulmist ja muusika kuulamist. Pillimängu osas leiti, et ka sellega võiks rohkem tegeleda ning avaldati soovi kasutada tulevikus kannelt või sellist tegevust, kus saab lugu pillide abil jutustada. Toodi välja, et on plaan muusikalise-rütmilist liikumist edaspidi kasutada ning mainiti ka tulevikus ringmängude ja rahvatantsu sisse võtmist oma tegevustesse.

No ilmselgelt ma tahaks neile rohkem laulda kui oskaks. /.../ Seda laulmise osa võiks rohkem olla küll. Aga mida ma võiks saada teha ja tahaks teha, on võib-olla ... tead, ma olen mõelnud, et pillidega nii-öelda jutustamine. /.../ Seda ma olen näinud, kuidas tehtud on, aga ma ise ei ole nagu veel rakendanud. (Kerli)

Intervjuude küsimused olid eesmärgiga kooskõlas ning lähtusid uurimisküsimustest. Uurimisküsimused aitasid töö autoril intervjuu käigus püsida uurimisteemas ja vältida sellest kõrvale kaldumist. Küsimuste kaudu sai töö autor teada, kui palju kasutavad rühmaõpetajad planeeritud õppe- ja kasvatustöös muusikalisi tegevusi ning lisaks teadmisi sellest, milline on rühmaõpetajate hinnang muusikaliste tegevuste kasutamisele.

Arutelu

Uurimuse eesmärgiks oli teada saada, kui palju kasutavad rühmaõpetajad planeeritud õppe- ja kasvatustöös muusikalisi tegevusi ning milline on nende hinnang muusikaliste tegevuste kasutamisele rühmas.

Uurimustulemused kinnitasid Muldma (2008) poolt välja toodud seisukohti, et muusikaõpetus on lasteaias väga oluline ning pakub igakülgeid võimalusi laste arendamiseks. Intervjueeritavate jutust selgus, et muusikavaldkonda lõimitakse kõige rohkem mina ja keskkonna, kunsti ning keele ja kõnega. Mitte ükski õpetaja ei toonud välja muusikavaldkonna lõimimist matemaatikaga. Muusikavaldkonda saab keele ja kõnega seostada näiteks muusika kuulamise kaudu, sest viimane pakub võimalust kuulmissümbolitest aru saamiseks (Ots, 2010) ning selle jaoks on meil vaja keelt ja sõnavara. Kui aga rääkida laulmisest, siis need põhinevad tekstidel, mis mõjutavad otseselt laste kommunikatiivsust (Pullerits, 2001). Keelt ja kõne ning muusikat saab omakorda siduda valdkond mina ja keskkonnaga, kui laulus on näiteks juttu erinevatest sõidukitest. Eelnevalt mainitud kolm valdkonda on omavahel tegelikult üsna tihedalt seotud, kuid matemaatika seost muusikavaldkonnaga ilmselt nii kerge leida pole. Samas oleks võimalik laulda näiteks matemaatilist jutukest, aga see nõuab võib-olla õpetajatelt rohkem pingutust ning ei pruugi tulla nii loomulikult. Intervjueeritavad tõid välja, et nad lõimivad kõiki valdkondi omavahel, seega pole välistatud asjaolu, et sealjuures ka muusika ning matemaatikavaldkonda lõimitakse endale teadvustamata.

Muldma & Kiilu (2009) on jaotanud muusikategevused selliseks neljaks põhitegevuseks: muusika kuulamine, laulmine, muusikalis-rütmiline liikumine ning pillimäng. Antud uurimuses tuli erinevate õpetajate hinnangul välja, et muusikaliste tegevuste alla kuuluvad just needsamad Muldma & Kiilu (2009) poolt välja toodud põhitegevused, kuid sealjuures lisati sinna eraldi veel juurde ka häälte ja helide kuulamist, laulumänge, keha-rütmipill, ringmänge, rütmimänge, keha või kätega rütmi tegemist ning tantse. Põhjus, miks teoorias laulumänge jm tegevusi eraldi kirjeldatud ei ole, seisneb selles, et neid on võimalik jaotada Muldma & Kiilu (2009) nelja muusikategevuse alla. Kuigi ka uuringu alusel tekkinud muusikaliste tegevuste kategoriseerimine aitab muusikaliste tegevuste rühmategevustesse sisse toomist täpsemalt määratleda, ei tohiks aga ära unustada, et kõik muusikalised tegevused on siiski omavahel seotud. Neid hõlmab ühtne eesmärk, milleks on lapse huvi toetamine muusika vastu ning erinevate võimaluste loomine aktiivseks ja loominguliseks musitseerimiseks (Muldma, 2009).

Kõigil intervjuueeritud õpetajatest on olnud minevikus isiklik kogemus muusikavaldkonnaga ja peaaegu igapähele mängib see olulist rolli ka praegusel ajal. Näiteks need õpetajad, kes on kunagi laulmisega tegelenud, võtavad laulmist ka rühmategevustesse sisse ning tegelevad ka töövälisel ajal jätkuvalt laulmisega. Kim & Kemple (2011) uuringust selgub, et suhtumine muusikasse, ent ka selle kasutamine õppetöös, sõltubki päris palju õpetaja enda isiklikust seosest muusikaga. Nad toovad ka välja asjaolu, et mida rohkem on õpetajal muusikalisi teadmisi ning kogemusi, seda rohkem näeb ta ka võimalusi kasutada muusikalisi tegevusi ja usub muusika kasutegurisse.

Tulemustest selgus, et muusikavaldkonna kasutamise tihedus rühmaõpetajate seas on üsnagi erinev. Tuli välja, et on õpetajaid, kes kasutavad muusika kuulamist või muusikalis-rütmilist liikumist vähem kui laulmist. Samas oli ka neid õpetajaid, kes kasutavad muusikalis-rütmilist liikumist oma tegevusi kõige rohkem. Viimane asjaolu kinnitab Muldma (2009) väidet, et lisaks muusikatundidele peaks muusikaline rütmiline-liikumine olema igas ainetunnis, sest see arendab muusika vastuvõtuvõimet ning laste liikumisoskust. Pillimängu kasutavad õpetajad oma hinnangul kõige vähem ning laulmist samuti pigem vähem kui rohkem. Kõik õpetajad aga arvasid, et soovivad ka tulevikus muusikalisi tegevusi planeeritud õppe- ja kasvatustöösse sisse tuua. Tulemustest selgus, et õpetajad soovivad kõige rohkem edaspidi kasutada muusikalis-rütmilist liikumist, laulmist ja pillimängu.

Denac (2008) järgi on koolieelne periood oluline huvi säilitamiseks ning julgustamiseks kõigi muusikaliste tegevuste vastu. Positiivne muusikaline kogemus sel perioodil mõjutab edaspidi vanemate laste, nooruki- ja täiskasvanueas vastuvõtmist muusikaga seotud väärtuste ja suhtumise moodustamisele üldise muusikakultuuri poole. Tulemustest selguski, et õpetajad suhtuvad rühmas planeeritud õppe- ja kasvatustegevustesse muusikaliste tegevuste sisse toomisesse hästi, arvates, et muusika on oluline ning vajalik. Õpetajad leidsid, et muusikalised tegevused arendavad last väga mitmekülgset- need mõjuvad lastele positiivselt, panevad lapsi kuulama, aitavad koondada tähelepanu ning annavad neile emotsionaalselt palju. Tulemustest johtuvalt võib väita, et õpetajate hinnang muusikalistele tegevustele tõestab Mänd (2003) & Muldma (2009) välja toodud seiskohta, et muusikalised tegevused mõjutavad lapse tundeid, muusikalis-loomingulisi võimeid, tähelepanu, keskendumisvõimet ja pakuvad esteetilisi elamusi ning positiivseid emotsioone.

Laulmise kaudu väljendavad ning avavad lapsed oma sisemist maailma (Muldma, 2010b) ja tänu sellele, et lauludes eksisteerivad kujundlikud ning mängulised elemendid, aitab just see muusikaline tegevus lapsel helikõrgusi eristama õppida (Pullerits, 2001).

Uurimustulemustest tuli välja, et õpetajate hinnang läheb kokku eelnevalt välja toodud

teooriaga. Intervjueeritavad arvavad, et laulmine teeb lapse tuju rõõmsamaks ning et laulude abil saab kindlaks määrata, milline tuju lapsel on. Samuti arendab õpetajate arvates laulmine helide kõrguse tajumist. Muldma (2009) hinnangul püüab laps kuulatud muusikapala järgi end aktiivselt väljendada näiteks piltide joonistamisel muusika kuulamise ajal. Ta toob välja, mille jaoks saab muusikapala kuulamist kasutada ning uurimustulemustest selgus, et intervjueeritud rühmaõpetajad kasutavad samuti muusika kuulamist kunstitegevuste taustaks just piltide maalimisel või joonistamisel. Lisaks muusika kuulamise kasutamisele kunstitegevustes selgus veel, et õpetajad on kuulanud erineva kõrgusega helisid või temposid, sest selline tegevus aitab lastel arendada muusikalist sõnavara ning õppida selliseid muusikat iseloomustavaid väljendeid (Muldma, 2009).

Kõik intervjueeritavad leidsid, et muusikalis-rütmiline liikumine on kasulik. Selgus, et õpetajate hinnangul on muusikalis-rütmiline liikumine oluline, sest see annab mitmekülgse arenguvõimaluse, arendab koordinatsiooni, liikumist, rütmitunnet, mälu ning aitab kaasa lugemisele. Eelnevaid tulemusi kinnitavad Muldma (2009, 2010b) poolt välja toodud muusikalis-rütmilise liikumise kasutegurid, milleks on tähelepanu- ja jaotusvõime, mälu, mootorika, rütmitaju, eneseväljendusoskuse- ja julguse arendamine ning muusika meeleolu väljendamine oma emotsionaalsust rikastades. Tantsimise kasutamisest planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes rääkisid samuti kõik õpetajad, tuues välja, et käte ja jalgadega liikumine mõjub hästi, sest lapsed saavad selle abil oma keha tundma õppides end väljendada. Pullerits (2004) toetab enda uurimustöös, et just tants on olnud inimeste sisemise loomuse väljenduseks juba kaua aega. Kuigi tulemustest selgus, et õpetajate endi hinnangul kasutavad nad pillimängu oma tegevustes kõige vähem, tõid nad siiski välja tegevusi ning kasutegureid, mis seostuvad pillide või nende mängimisega. Kõige rohkem on pillimängu seostatud kunstitegevusega, mille käigus erinevaid rütmipille meisterdatakse. Tuli ka välja, et rütmipillide kasutamine on õpetajate hinnangul kasuks rütmitunnetuse arendamiseks ning et see aitab tulevikus kaasa pillimänguks huvi äratamisele.

Tulemustest selgus, et kõik õpetajad on kasutanud või kasutavad muusikalisi tegevusi planeeritud õppe- ja kasvatustegevustes ning leiavad, et muusikaliste tegevuste kasutamine on oluline. Muusika ning draamaõpe on mõlemad kunstilised väljendusvõtted (Rüütel et al., 2001) ning seega omavahel seotud. Sellest johtuvalt võikski töö edasiarenduseks uurida, kuidas rühmaõpetajad muusikalisi tegevusi draamategevuste juures kasutavad ning milles tuntakse kõige suuremat koolitusvajadust.

Töö kitsaskohad ja praktiline väärtus

Antud töö autor peab üheks kitsaskohaks väikest intervjueeritavate arvu ning leiab, et töö usaldusväärsemaks muutmise ning selgepiirilisemate tulemuste saavutamiseks tuleks teinekord kaasata uurimusse rohkem intervjueeritavaid. Asjaolu, et uurija uuritavatega ühendust võttes oli eetiline, andes teada, mis on uurimuse eesmärk ning mis uuritavat eesootab (Laherand, 2008), võis osutada ka töö kitsaskohaks. Nii tekkis uuritaval võimalus ja aeg teemat analüüsisid välja mõelda, mida ta rääkida võiks ning seoses sellega võisid olla uurimustulemused eelnevast taustainformatsioonist kallutatud. Algselt oli plaanis lisaks õppe- ja kasvatustegevustele uurida ka muusikaliste tegevuste kasutamist vabategevustes, aga kuna intervjuude käigus läks põhirõhk planeeritud õppe- ja kasvatustegevuste peale, ning vabategevuste kohta ei saadud intervjueeritavatelt analüüsimiseks piisavalt palju infot, otsustas töö autor vabategevuste kõrvalajtmise kasuks.

Töö autorile teadaolevalt pole sellist uuringut Eestis varasemalt tehtud. Antud töö praktiliseks väärtuseks saab pidada seda, et vähemalt viie õpetaja hinnangul on muusikategevuste kasutamine õppetöös olulisel kohal, andes võimaluse laste arengut mitmekülgselt toetada.

Tänuõnad

Täna kõiki viit toredat ning sõbralikku uurimuses osalenud lasteaiaõpetajat, kes olid nõus leidma aega ning vastama minu küsimustele. Lisaks ka tänuõnad kaaskodeerijale, kes minu töö ühe intervjuu kõigepealt ära kodeeris ning siis minuga koos kodeeritud teksti läbi analüüsis.

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen koostanud ise käesoleva lõputöö ning toonud korrektselt välja teiste autorite ja toetajate panuse. Töö on koostatud lähtudes Tartu Ülikooli haridusteaduste instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

..... (allkiri ja kuupäev)

Kasutatud kirjandus

- Denac, O. (2008). A Case Study of Preschool Children's Musical Interests at Home and at School. *Early Childhood Education Journal* 35(5), 439-444.
- Einon, D. (2003). *Loov laps. Märgake ja arendage oma lapse sünnipäraseid andeid*. Tallinn: Varrak.
- Elo, S., Kääriäinen, M., Kanste, O., Pölkki, T., Utriainen, K., & Kyngäs, H. (2014). *Qualitative Content Analysis: A Focus on Trustworthiness*. Külastatud aadressil <http://classic.sgo.sagepub.com/content/4/1/2158244014522633.full.pdf+html>.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing* 62(1), 107-115.
- Kim, H. K., & Kemple, K. M. (2011). In Music Active Developmental Tool or Simply a Supplement? Early Childhood Preservice Teacher's Beliefs About Music. *Journal of Early Childhood Teacher Education*. 32(2), 135-147.
- Kumpas, A., & Vikat, M. (2001). Lapse varajasest muusikalisest arengust. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Artiklite kogumik* (lk 37-52). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk.
- Mayring, P. (2000). Qualitative Content Analysis. *Forum: Qualitative Social Research* vol.1, no.2. Külastatud aadressil <http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1089/2385>.
- Mellov, Z. (1999). *Rütmika – loov liikumine*. Tallinn: Koolibri.
- Muldma, M. (2005). Musikaalne vene õppekeele kooli õppekirjandus kultuuride dialoogi kujundamisel. L. Talts, & M. Vikat (Koost), *Lapse kasvukeskkond Eestis ja Soomes III. Teadusartiklite kogumik* (lk 256-265). Tallinn: Tallinna Ülikool.
- Muldma, M. (2008). Muusikaline kasvatus. E. Kikas (Toim), *Õppimine ja õpetamine koolieelses eas* (lk 256-271). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Muldma, M. (2010a). Muusikaline mõtlemine. L. Urbel, & I. Raudsepp (Koost), *MUUSIKA. Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale*. Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/Muusikaline_m%C3%B5tlemine.
- Muldma, M. (2010b). Muusikaõpetus väärtuskasvatuse osana. M. Veisson (Toim), *Väärtused koolieelses eas. Väärtuskasvatus lasteaias* (lk 75-85). Tartu.
- Muldma, M., & Kiilu, K. (2009). Valdkond „Muusikaõpetus“. E. Kulderknup (Koost), *Õppe- ja kasvatusetegevuse valdkonnad* (lk 91-107). Tartu: Studium.

- Mänd, M. (Koost). (2003). *Lasteaiaõpetaja käsiraamat. Õppe- ja kasvatustööst kuni kolmeaastaste lastega*. Tallinn: Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus.
- Ots, E. (2010). Kuulamisprotsess. L. Urbel, & I. Raudsepp (Koost), *MUUSIKA. Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale*. Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud aadressil <http://www.oppekava.ee/index.php/Kuulamisprotsess>.
- Pullerits, M. (1998). *Kõik võib olla muusika*. Tallinn: Koolibri.
- Pullerits, M. (2001). Häältest, helidest ja muusikast väikelapse kasvukeskkonnas. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Artiklite kogumik* (lk 53-62). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Pullerits, M. (2004). *Muusikaalane draama algõpetuses – kontseptsioon ja rakendusvõimalused lähtuvad C. Orffi süsteemist*. Dissertatsioon. Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Pullerits, M (2005). Laps ja muusika. L. Kivi, & H. Sarapuu (Koost), *Laps ja lasteaed. Lasteaiaõpetaja käsiraamat* (lk 213-226). Tartu: Kirjastus Atlex.
- Päts, R. (2010). *Muusikaline kasvatus üldhariduskoolis*. (2. trükk). Tallinn: Koolibri.
- Rüütel, E., Elenurm, T., Pehk, A., Tomberg, M., & Visnapuu, P. (2001). *Loomismäng. Muusika-, sõna-, liikumis-, kunsti- ja värviharjutusi rühmatöök*s. Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Sinkkonen, J. (2011). *Mida on lapsel kasvamiseks vaja?* (lk 194-199). Tallinn: Varrak.
- Urbel, L (2010). Pillimängust muusikatunnis. L. Urbel, & I. Raudsepp (Koost), *MUUSIKA. Valdkonnaraamat põhikooliõpetajale*. Haridus- ja Teadusministeerium. Külastatud aadressil http://www.oppekava.ee/index.php/Pillim%C3%A4ngust_muusikatunnis.
- Vikat, M., Ruokonen, I., Noormaa, E., Toro, M., & Vennik, M. (2001). Andekas laps ja tema arengufaktorid. M. Veisson (Toim), *Väikelaps ja tema kasvukeskkond II. Artiklite kogumik* (lk 155-169). Tallinn: Tallinna Pedagoogikaülikool.
- Õunapuu, L. (2014). *Kvalitatiivne ja kvantitatiivne uurimisviis sotsiaalteadustes*. Tartu Ülikool. Külastatud aadressil http://dspace.utlib.ee/dspace/bitstream/handle/10062/36419/ounapuu_kvalitatiivne.pdf?sequence=1.

Lisa 1. Intervjuu kava

Taustaandmed

- Tööstaaž lastega töötamisel
- Haridus/ eriala
- Laste vanus rühmas

1. Mida mõistavad rühmaõpetajad muusikaliste tegevustena?

- Milline on olnud Teie enda seos muusikaga?
- Kui me räägime muusikalistest tegevustest, siis mida need Teie jaoks tähendavad?
- Mis kuulub Teie arvates muusikalise tegevuse alla?
- Mida tähendab Teie jaoks muusikalis-rütmiline liikumine?
- Millised tegevused käivad Teie arvates muusikalis-rütmilise liikumise alla?

2. Milliseid muusikalisi tegevusi on rühmaõpetajad läbi viinud?

- Kui palju Te oma õppe- ja kasvatustöös erinevaid valdkondi omavahel integreerite ehk lõimate?
- Milliseid valdkondi Te omavahel lõimate?
Laulmine/ pillimäng/ muusikalis-rütmiline liikumine/ muusika kuulamine – eraldi nende kohta küsimuste esitamine:
- Kui mõtlete oma igapäevatöö peale, siis kui tihti planeerite laulmist õppe- ja kasvatustegevustesse? Tooge palun mõni näide
- Milliste/millise valdkonnaga olete lõiminud laulmist?
- Kui pädevalt tunnete end laulmistegevusi läbi viies?
- Milline on Teie enesetunne kui kasutate laulmist oma tegevustes?
- Mida teeksite teisiti või mida muudaksite?
- Sooviksite veel laulmist oma tegevuses kasutada? Miks?
- Millised on tulevikuperspektiivis Teie väljavaated laulmise kasutamisele ?
- Kust olete saanud ideid laulmistegevuste jaoks?
Kui rühmaõpetaja on vähe muusikalisi tegevusi läbi viinud
- Milliseid muusikalisi tegevusi te sooviksite läbi viia?
- Kust te saaksite ideid tegevuse planeerimiseks ja läbiviimiseks

- Mis raskendaks laulmise/pillimängu/muusika kuulamise/ muusikalis-rütmilise liikumise kaasamist oma planeeritud tegevustesse?
 - Mis soodustaks laulmise/pillimängu/muusika kuulamise/ muusikalis-rütmilise liikumise kaasamist planeeritud tegevustesse?
3. Rühmaõpetajate hinnang muusikalistele tegevustele planeeritud õppe- ja kasvatustöös
- Kuidas suhtute sellesse, et lisaks muusikaõpetajale, viib muusikalisi tegevusi läbi ka rühmaõpetaja?
 - Milline on Teie praegune kogemus muusikavaldkonnas lasteaiaväliselt?
 - Kui oluline on muusikaliste tegevuste kasutamine rühmas Teie arvates?
 - Kui palju ja miks peaks kasutama laulmist/ pillimängu/ muusikalis-rütmilist liikumist/ muusika kuulamist rühmaõpetaja?
 - Miks on/ei ole oluline rühmaõpetajal muusikalisi tegevusi laste kasvatamisel/õpetamisel läbi viia?
 - Mida annab/annaks muusikaliste tegevuste läbiviimine Teile?

Lisa 2. Väljavõtted uurijapäevikust

	/.../
26.03.2015	Intervjuu kestvus oli 31 minutit ja 48 sekundit. See läks palju paremini kui ma arvasin. Minu intervjuueeritav oli õnneks päris jutukas ning tegelikult rääkis ta ise päris paljudele küsimustele vastused juba ära. Intervjuu ajal jõudsin ma väga vähe märkmeid teha, sest enamik aega kulus sellele, et ma suudaks oma kavas püsida ning et ma asjakohaseid küsimusi küsiks. Kui intervjuueeritav mulle rääkis, siis ma päris palju proovisin samal ajal juba järgmist küsimust mõelda. Seda intervjuud saan ma ka oma lõputöös kasutada, sest vastused olid piisavalt informatiivsed. Kava tuleb veel hästi natuke korrigeerida, kuid kõik muu jääb enam-vähem samaks. Muudan ainult küsimuste sõnastust ning järjekorda.
	/.../
27.03.2015	Sain kirja ühelt potentsiaalselt intervjuueeritavalt, kes pärast asjade arutamist leidis, et ta siiski ei soovi, et teda intervjuueeritakse. Nüüd on mul 5 lasteaiaõpetaja asemel 4 ning pean kiiresti uue inimese leidma.
	/.../
30.03.2015	Uuele lasteaiaõpetajale, kellele kirja saatsin, on nõus intervjuueeritav olema. Teeb tuju paremaks, sest üsna kiiresti leidsin ära öelnud õpetaja asemele uue. Lasteaiaõpetaja, kes mulle nädal aega ei vastanud, vabandas ning teatas, et tal ei oleks aega minu intervjuueeritav olla. Küll aga saatis ta teiste õpetajate kontaktid, keda ma intervjuueerida võiks. Ühega neist võtan homme ühendust, sest täna on juba liiga hilja kirja saata.
	/.../
2.04.2015	Olin eelnevalt tegelenud natuke kodeerimisega, kuid nüüd hakkasin päris tõsiselt ja intensiivselt seda tegema. Minu läbiviidud intervjuud on nii erinevad. Need on minu jaoks täiesti erineva raskusastmega ja täiesti erineva pikkusega. Õnneks ma tekitasin erinevate uurimusküsimuste juurde ka alapunktid juba transkriptsioonis, seega mul on natuke lihtsam järke ajada, kust ma leian koode oma uurimusküsimustele.
06.04.2015	Kodeerimine on praeguseks pooleli jäänud, sest täna päeval viisin läbi oma neljanda intervjuu ning hetkel transkribeerin seda. Intervjuu läks üsna hästi. Inimene, keda intervjuueerisin, oli mulle täiesti võõras inimene, kuid ta oli üsna sõbralik ning rahulik ja tegi minu enesetunde ka rahulikuks juba intervjuu alguses. Ikka veel olen ma närvis enne intervjuud, see närvilisus vist ei lähegi ära. Intervjuu kestis 51 minutit ning sellest põhimõtteliselt kõik on analüüsiv materjal. Minu arvates on see päris hea tulemus. Homme lähen oma viimast intervjuud läbi viima.
07.04.2015	Õhtul sain kokku oma kaaskodeerijaga, kellega vaatasime esimese intervjuu koos üle, ning selgus, et me olime kodeerinud väga sarnaselt – ligi 80% ulatuses meie koodidest ühtis.
	/.../
16.04.2015	Koodid on kõik olemas ja ka alakategooriad on jagatud, kuid seal tuleb veel mõningaid muudatusi teha. Enne ma seda aga teha ei saa, kuni ma pole teooriaga natukene tegelenud.
	/.../
29.04.2015	Hakkasin tulemuste kirjapanekuga tegelema. Leian, et üsna raske on paljude koodide seast seda põhilist ja õiget tulemust leida, mis on ka töö kontekstis oluline. Ahhaa, peakategooriad tegin ka vahepeal ära, enne seda kui analüüsimist alustasin. Avastasin ka, et teooriat on vaja juurde vaadata, kuid kirjutan enne tulemused ära ja siis vaatan, mis mul veel teooriast puudu on.
	/.../
12.05.2015	Kõik lõputöö osad on nüüd lõpuks valmis. Ilmselt tuleb teha mõningaid parandusi, kuid põhiline on siiski olemas

Lisa 3. Näide kodeerimisest QCAmap programmiga

Intervjuu Aimega

3.5. Et kui oluline on muusikaliste tegevuste sissetoomine rühmategevustesse just ja miks?

3.5. Selle pärast, et ta värskendab. Ja teiseks kui muusikategevusest ma võtan mõne nüansi oma tegevusse, siis esiteks ta värskendab seda tegevust, minu enda tegevust, siis teiseks ta kinnistab muusikategevuses õpitud sõnu ja lastel tuleb selline kindlustunne. Noh, kuidas.. kui ma olen läbi mänginud siin mõnes tegevuses neid laule, siis nad lähevad näiteks muusikaõpetaja juurde ja laulavad kindlamini. Aga kui neid ei ole olnud, siis ei tea Aime ka midagi (tema ise).

3.6. Aga mida annab sulle muusika ja üldse muusika sisse toomine oma tegevustesse?

3.6. Aaa. Minule või?

3.7. Sinule jah. Just.

3.7. Noooo. Ütleme, et mul on nagu lihtsam lapsi tähele.. laste tähelepanu haarata, sest lastele meeldib muusikaline liikumine, noh muusikalised nüansid. Kui paned kuulama muusikat või lased ka rütmi järgi.. rütmid, mängud, keha... rütmimängud meeldivad, see teeb nagu rõõmsaks, elevaks ja tähelepanu tõuseb tegelikult. Kui selle ära teed, et siis ta on nagu, mis nüüd järgmisena tuleb. Et tähelepanu on nagu ergastatud ja tegevus jõuab lapseni nagu paremini. Selle pärast ma kasutan neid muusikategevusi, tegevusenüansse oma tegevustes. Ja mis ta minule endale, see on minu tegevuses, mis ta annab eksju. Eee. Rikastab tegevust, lihtsam töö.. lihtsam seda tegevust läbi viia. Jah. Ütleks niimoodi. Ma ei oskagi seda nagu paremini.. (tekib paus).

3.8. Raske küsimus?

3.8. Jah, et kui mul tuleb tunne, et kui ma tahan, siis ma teen jah.

3.9. Kas kui ma õigesti aru saan, siis sinu enda enesetunnet ka parandab?

3.9. Jaa (rõõmsamalt), kindlasti kui nad jagavad matsu. Jah, ütleme selles mõttes.

D36

D5

D37

D38

D39

D41

D42

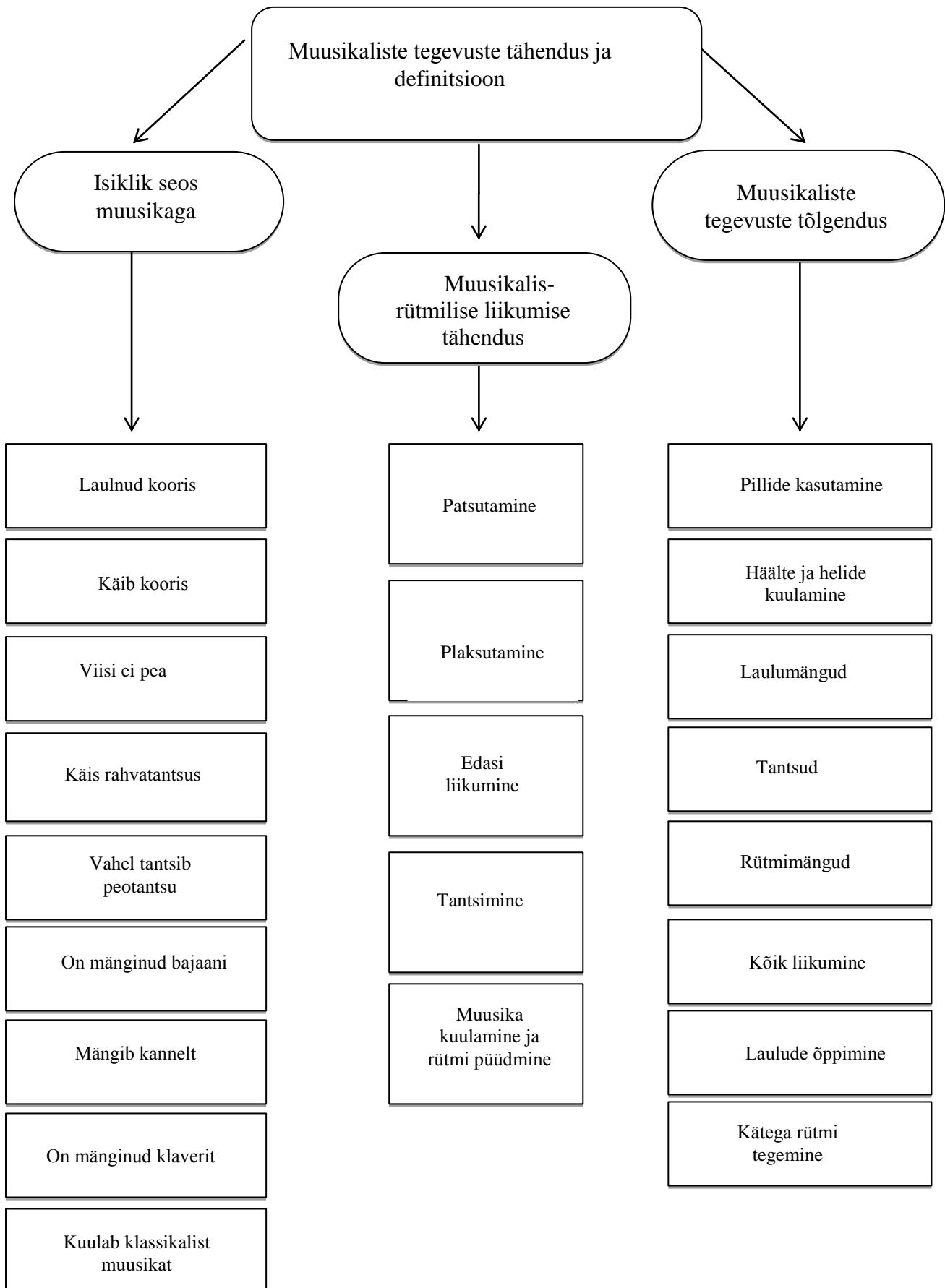
D43

D40

D44

D45

Lisa 4. Peakategooria moodustamise näide

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Helen Koort

(sünnikuupäev: 28.09.1991)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose Muusikaliste tegevuste olulisus rühma igapäevategevustes rühmaõpetajate hinnangul,

mille juhendaja on Marju Järvpõld ja kaasjuhendaja on Airi Niilo,

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 18.05.15